

Röstning

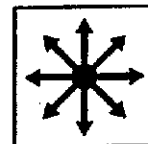
Antingen/eller

Continum –
Var på skalan?

Rangordning

Lyssnande

Dilemma

Värderingsövningar

av Martin Modéus

En värderingsövning är en övning vars främsta syfte inte är att plocka fram kunskaper utan att hjälpa deltagarna att klargöra, formulera och kommunicera vilka värderingar de har i olika frågor och sammanhang samt att jämföra dem med andras. Följande redogörelse bygger till stor del på Roland och Doris Larsson bok *Värderingar och tro* (Verbum).¹

Metoden sätter alltså subjektiviteten i främsta rummet. Detta är viktigt att komma ihåg när man leder en värderingsövning. Som ledare har man i detta sammanhang ingen rätt att driva sina egna åsikter på andra villkor än de andra gruppdeltagarna. Man är ledare för det praktiska genomförandet av övningen men inte domare vad gäller resultatet. Om man själv deltar kan man dock vänta till sist med att ta ställning för att inte styra de andra deltagarna i deras val.

Att leda värderingsövningar

Att man är en i gruppen bör komma till uttryck i ledarens sätt att behandla de svar han får på frågorna. Man undviker gärna värderande uttryck som ”bra” om ett svar, utan nöjer sig med ”tack”.

Avsikten med övningen är inte bara att man skall ”svara på frågan”, utan att de egna och de andras uppfattningar på ett mjukt och förtroendefullt sätt skall kunna mötas i samtal. Det är alltså ledarens uppgift att hjälpa gruppdeltagarna att uttrycka sina uppfattningar. Detta kan de göra när de är övertygade att, vad de än säger, deras svar kommer att tas emot med respekt.

Regler för övningarna

- **Alla har rätt att stå över**

Genom att lägga armarna i kors över bröstet markerar man att man inte vill ta ställning. Det kan vara av personliga skäl eller därför att man helt enkelt inte kan ta ställning. När övningen är angelägen och stämningen förtroendefull är det normalt få som står över.

¹ Boken finns inte längre att köpa!

- **Acceptera varandra**

Övningens poäng är subjektiviteten. Svaren måste därför jämföras i ett samtal där man uttrycker sin egen uppfattning, och inte i en diskussion där jag försöker få andra att överta mina åsikter. Tillit och öppenhet är nyckelord för övningarna. Man skall inte heller vid något senare tillfälle tvingas ”stå” för vad man en gång sade i en värderingsövning. Åsikten är för stunden.

- **Tala för dig själv**

Påminn gärna varandra att man i en värderingsövning bör undvika att generalisera, hänvisa till allmänna åsikter eller på annat sätt ta stöd för sin uppfattning på sätt som kan uppfattas som om den egna åsikten också borde omfattas av andra. Var och en står för sina åsikter.

- **Vänta dig inte att allting blir avslutat**

En del av övningen är att den inte är avslutad. Det startar en process i människor när man börjar lyfta upp sina egna värderingar till medveten nivå, och när man också möter andras.

I värderingsövningen försöker man inte komma fram till ”det rätta svaret” eller ens till den vanligaste åsikten. Den bästa övningen är den som ger mersmak, som gör att deltagarna själva vill fortsätta samtalet efter lektionens slut.

Olika sorters värderingsövningar

De övningar som finns i boken bygger på sex ”basövningar”, dvs sex olika metoder att utforma övningarna. Nedan följer en sammanställning av hur man arbetar med dem.

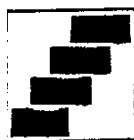
”Antingen-eller”

I antingen-eller-övningen markerar man med sin kropp vad man tar ställning för. Man bör alltså ha ganska gott om utrymme i ett större rum. Så här gör man:

1. Hela gruppen samlas i mitten av rummet.
2. Ledaren ställer en fråga med två alternativ och markerar att svarsalternativens ”platser” är på de motsatta sidorna av rummet.
3. Deltagarna går till den sida av rummet som motsvarar det alternativ som de sympatiserar mest med. Man får inte ställa sig mellan alternativen. Antingen-eller gäller.
4. Antingen går ledaren runt och ”intervjuar” deltagarna om deras ställningstaganden, eller så får alla vända sig till den som står närmast och berätta varför man valt som man valt. Denna övning kan ibland göras i ”liknelseform”, till exempel ”liknar Gud för dig mest en nallebjörn eller en sten?” Deltagarna får då översätta sin gudsbild till bildspråket och ta ställning.

Ibland är perspektiven ”snedda”, dvs alternativen är inte helt motsatta. Avsikten med detta är att ställningstagandet inte bara skall bli svart eller vitt, utan att man skall få hjälp att se dubbelheten i många av livets val. Avsikten är att samtalet efteråt då skall hjälpa deltagarna att klargöra sina val.

”Rangordning”

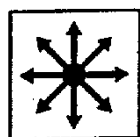
I rangordningsövningen kan deltagarna få presenterat för sig ett antal alternativa sätt att resonera om en företeelse eller situation. Uppgiften blir sedan att rangordna dem så att de som stämmer bäst med den egna uppfattningen kommer först och de som stämmer minst kommer sist. Jämför resultaten i större eller mindre grupper.

”Lyssnande”

Avsikten med en lyssnandeövning är att alla skall få tänka högt och få god tid att säga vad de tycker. Övningsledaren presenterar ett problem i form av till exempel ett påstående eller ett citat. Konfirmanderna, som är samlade i grupper om tre, får i tur och ordning berätta i gruppen vad de själva tycker och anser i frågan.

Beroende på gruppens sammansättning kan man sätta maximi- och minimitider för hur länge var och en får tala. Gör noga klart i början av övningen att alla skall få tala utan att bli avbrutna och utan att få sina åsikter kommenterade.

”Dilemma”

Dilemmaövningen är en gruppövning där gruppen ställs inför ett problem där flera lösningar är möjliga. Gruppen börjar med att försöka komma på så många tänkbara lösningar som möjligt. Och går därefter in på varje tänkbart förslag och försöker förutse dess konsekvenser.

Övningen kan sedan fortsätta med att var och en i gruppen själv väljer det alternativ han föredrar eller anser troligast och förklarar sin ståndpunkt, eller med att gruppen som helhet tar ställning. Vid denna punkt kan övningen lätt övergå i diskussion om vad som är rätt och fel. Påminn gärna då om den förvärderingsövningen viktiga subjektiviteten.

”Röstning”

I röstningen instämmer man i eller tar avstånd från ett påstående: Man kan också rösta som svar på en fråga. Spaningsledaren leder resultatet över i ett samtal, eller låter deltagarna två och två förklara sina ställningstaganden för varandra.

Denna övning kan vara bra att göra som ett enkelt smakprov inför nästkommande lektion. Då får ledaren klart för sig vilka attityder och åsikter som är vanligast i gruppen och kan använda resultatet i sitt förberedelsearbete. I röstningen kan man ge fyra typer av svar:

Instämmer - Räck upp en öppen hand. *Instämmer starkt* - Räck upp en öppen hand och vifta med den. *Tar avstånd* - Räck upp en knuten hand med tummen nedåt. *Tar starkt avstånd* - Räck upp en knuten hand med tummen nedåt och skaka på tummen.

”Var på skalan?”

I denna övning utnyttjar man rummet och kroppen på samma sätt som i antingen-eller-övningen. Skillnaden ligger i att man inte bara har två skilda alternativ, utan en skala från det ena till det andra. Konfirmanderna får alltså ställa sig var som helst mitt emellan alternativen eller helhjärtat ta ställning för ett av dem. Ledaren intervjuar deltagarna efteråt eller låter konfirmanderna två och två samtala om varför de valt som de gjort. Om man väljer det senare alternativet kan man börja med att konfirmanderna talar med någon som står nära (dvs någon man är nästan överens med) för att sedan gå vidare till någon man stått längre ifrån. □